

Arne van Mourik: “Hoe ontstond een damprobleem bij Ben Springer?”

Tom Kieboom

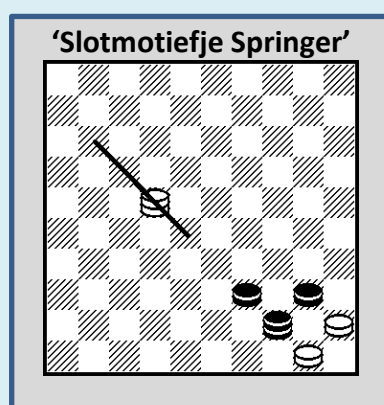
Onze ‘kringspitter’ Arne van Mourik duikelde uit *De Problemist* maart 1950 een artikel op dat prima in deze serie past. Want vertellen over de ontstaanswijze van een damprobleem is weliswaar een zeldzaamheid, maar natuurlijk niet nieuw! Verrassend is de spreker van dienst, een heuse wereldkampioen partijdammen: Ben Springer (1897 Amsterdam – 1960 Parijs).

Arne laat eerst deze wereldkampioen uitvoerig aan het woord en geeft daarna een gedegen beschouwing aan de hand van negen gerelateerde composities van vijf andere problemisten, uiteraard voorzien van nauwkeurige bronvermelding door onze bibliothecaris. Ook iets tegengekomen uit de ‘oude doos’? Stuur ‘t mij toe!

Inspiratie en wording

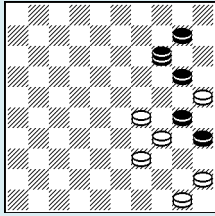
Het artikel van Springer was afkomstig uit (of all places!) *Oost-Brabant* van 28 januari 1950 en getiteld “De wordingsgeschiedenis van een damprobleem”. Tussen vierkante haakjes opmerkingen en toevoegingen van Arne van Mourik.

Ben Springer: “Een groep dammers die niet ten volle krijgt wat haar toekomst is die der problemisten. Zij zijn het die de mogelijkheden van ons spel in [haar] schoonste vormen demonstreren, zonder ooit loon naar werken te ontvangen; behalve dan de voldoening van hun naam boven een probleem in een of andere rubriek. En toch, wat een strijd moet er dikwijls worden geleverd met de materie alvorens ze hun ‘Euréka!’ kunnen laten horen. Een 15-tal jaren geleden werd door mij in een ‘problematieke bui’ **het volgende slotmotiefje ontdekt: zwart 35.39.dam 44; wit 45.50 en dam op 28, 22, 17 of 11. Zwart is aan zet en kan niet anders dan (35-40) 45x43 (44x), waarna 43-39 volgt en wit wint.**

Nu was het dus zaak een probleem samen te stellen dat in dit originele motief eindigt. Dit bleek echter verre van gemakkelijk en het gelukte niet er iets dragelijks van te maken. Ik gaf mijn motief door aan de Engelse Hollander G.L. Gortmans, die met de volgende primitieve bewerking voor de dag kwam. **Zie diagram 1: 19-23 (14x44) 25x5 (30x39) 5-28! met het gegeven slot.** [Eerste publicatie in *Problemen, Lokzetten en Studies* (B. Springer 1930) p.11 nr.5.]

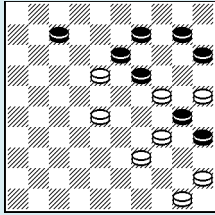
1. Gortmans, Springer

Het was een begin, maar bevrediging gaf het zeker niet. Blijkbaar zag ook geen andere problemist kans een bewerking te leveren want in jaren verscheen er niets op dit slotmotief. Ook ikzelf had alle pogingen gestaakt.

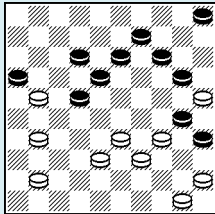
Jaren later vond ik het volgende stukje, op **diagram 2: 25-20 (13x44) 24x4 (30x39) 45-40 (15x24) 4x1 (44-49) 40-34 (39x30) 50-44 (49x40) 1x45.**

2. B. Springer

Het is duidelijk dat ik mijn eerste motief weer ter hand nam en –het stuk speelde 10 jaar later– nu slaagde ik als volgt: diagram 3 [*Damwereld in Zakformaat* 1.1948]: 23-28 (16x47) 28x10 (47x44A) 25x3 (30x39B) 3-25 (5x14) 25x22 en de motiefstand uit het eerste voorbeeld is bereikt, nu met de dam op veld 22. Bij A (47x40) 25x3 (5x14) 3x1 en wit wint in een aardige slotstand. Bij B (5x14) 50x39 en wit wint zonder meer [Jan Vink plaatste in *De Problemist* 6.1970 schijf 16 op veld 17 en schijf 38 op veld 32].

3. B. Springer

Dit kleine voorbeeld geeft u een idee van de moeilijkheden waarmee de problemist te kampen heeft om zijn oplossers even bezig te houden. Wat u nog geen uurtje zoeken kost, dat heeft hem soms jaren bezig gehouden alvorens “het kind” ter wereld was!”

Ben Springer verdiept in een boek ...

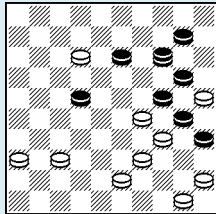

Arne in Ben Springer ...

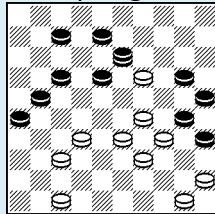
Beschouwing van Arne van Mourik

Dampublicaties volgend kan ik me, vooral vanuit de visie van historicus/schrijver, mateloos opwinden als er onnodig aan bronvermelding, of in ieder geval het noemen van een jaartal, voorbij wordt gegaan. Tussen het jeugdwerk van Max Douwes trof ik de stelling aan van **diagram 4, oplossing 43-38 (24x31) 36x9 (14x44) 25x5 (30x39) 5-28 met het motief als slot**. De exacte datum van publicatie is me niet bekend, maar wel dat het probleem in 1937 geplaatst moet zijn in de *Emmer Courant*. Stel nu dat de door mij boven toegevoegde bron van Gortmans' bewerking (zie boven) niet bekend was geweest? Had ik Springer, die de bron in 1950 niet gaf, dan op zijn woord moeten geloven? Dat de beide heren 'een 15-tal jaren geleden' het idee vormgaven –ca. 1935(!) dus– terwijl Springer alleen maar even zijn *eigen* boek uit de kast had hoeven pakken om het jaartal 1930 neer te pennen. Max Douwes bezat het bewuste boek van Springer. Zekerheid is er niet, maar het kan goed dat hij diagram 1 wat aankleedde...

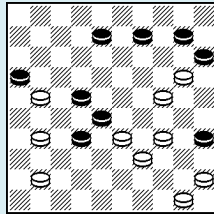
4 Max Douwes

5 B. Springer

6 S.W. Duursma

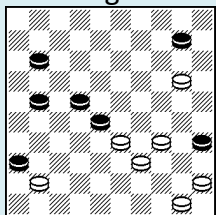

Dit is nog niet alles. De opmerking van Springer bij diagram 2 ("10 jaar later") komt merkwaardig over als men probleem 4 in zijn boek van 1930 ernaast legt, **zie diagram 5: 37-31 (26x28) 33x2 (13x44) 2x16 (30x39) 45-40 (44-49) 47-42 (35x44) 42-38 (49x32) 16x30 (25x34) 50x30+**. Dezelfde gedwongen schuif, zij het met een dam, ditmaal met een oud Manteloffer als resultaat [Nr. 117 in *Het Mantel- en het Ancion-offer*, Arie van der Stoep 1995].

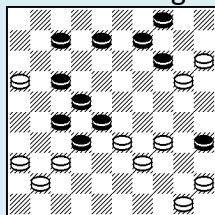
Leen de Rooij was bekend met het idee Springer. In zijn rubriek Dam-problemen van DP juni 2006 bewerkte hij (in zijn eigen woorden) met "een nette maar tamelijk fantasieloze bewerking een schitterend motief van Ben Springer". Die uitbreiding van het motief staat op naam van H. van Zetten, een pseudoniem van Steven Duursma. Eerste publicatie van probleem 6: *De Problemist* mei 1950! **Oplossing diagram 6: 24-19 (16x47) 19-13 (47x40) 13x4 (15x24) 4x2 (40-44A) 39-33 (28x39) 2-11 (35-40) 45x43 (44x6) 43-39 (6x44) 50x39**. De A-variant is niet scherp maar de snelste winst na (28-32) 45x34 (32-37) is wel het vermelden waard: 34-30! (35x24) 2x35 (37-42) 35-49 (42-48) 49-43 (48-26) 43-21 (26x44) 50x39. Krek, geïnspireerd door het stukje van Springer in DP maart! En hoe elegant benutte Duursma dit idee!

Korte tijd later bleek zelfs dat het in een kleintje te verwerken is. Probleem 7 werd anoniem geplaatst in de *Leeuwarder Courant* 2.6.1951, wat betekent dat redacteur Roel Bergsma erachter zit. **Oplossing diagram 7: 20-15 (36x47) 15x4 (47x40) 4x2 met hetzelfde slot als van diagram 6**.

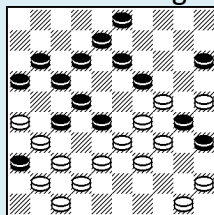
7 R. Bergsma

8 J.A. Pennings

9 J.A. Pennings

Er verschenen nog meer bewerkingen, waaronder een van Van Meggelen (*De Zuidlimburger* 1952), waarin wit 33x4 (36x44) 29x16-11 (6x17) en 25-20 (15x24) 4x11 opvoert –indien u er nieuwsgierig naar bent, check de database.

Het idee van Springer blijkt veel gemakkelijker te bewerken door het met een motiefschuif uit te breiden. Kan het ook nog anders dan met de dam op veld 2? Om dat uit te zoeken moet je handmatig in het masker van Turbo Dambase de witte dam op andere mogelijke 'gastvelden' plaatsen. En dan verschijnt met de dam op veld 26 probleem 8. Eerste publicatie

in de *Verenigde Katholieke Pers* 9 januari 1946! Pennings was Duursma dus al voor geweest met het introduceren van (40-44) en hij deed het zelfs met een extra finesse. Immers, slaat wit 4x21? Dan ontsnapt zwart dankzij (40-49!). **Het verloop van diagram 8: 15-10 (4x24) 36-31 (27x47) 16-11 (47x40) 11x4 (32x41) 4x26 (40-44) 39-33 (28x39) 26-17 (35-40) 35x43 (44x6) 43-39 (6x44) 50x39.** De Bosschenaar deed het ook met de dam op veld 16 (*De Gelderse Dammer* 9.1948) en was de mogelijkheden duidelijk aan het aftasten.

Uiteindelijk resteert er nog een vraag: past op het oorspronkelijke idee niet een volle bewerking? Jawel, de database geeft probleem 9 prijs, gepubliceerd in 1949! Al weer een meesterlijk stuk van Pennings (*Het Huisgezin* 21.5.1949). **Oplossing diagram 9: 38-32 (27x38) 31-27 (22x31) 33x22 (17x28) 42x22 (31x42) 47x38 (36x47) 22-18 (47x44) 18x9 (30x39) 24x2 (3x14) 25x20 (15x33) 26-21 (16x27) 2x17 [over schijf 33] (35-40) 45x43 (44x11) 43-39 (11x44) 50x39.** Me dunkt dat Springer deze er in 1950 ook graag bij had gezet!

De wordingsgeschiedenis van een probleem is, terugkijkend, een kijkje in de keuken geworden van een hele serie problemisten.

Conclusie

Componeren is niet alleen zelf vanuit het niets geïnspireerd raken, maar vooral ook kijken naar wat anderen doen. Misschien is het zelfs nodig om een slimme voyeur te zijn...

Naschrift Tom Kieboom

Prachtige vondst van Arne van Mourik uit de oude doos over de problematieke aanpak van oud-wereldkampioen Ben Springer, die zich er niet voor 'schaamde' om naast partijspeler tevens een actieve problemist te zijn: een kleine 700 composities van zijn hand zijn in Turbo Database te vinden. Moge dat een voorbeeld zijn voor vele huidige partijspelers!

Arne's conclusie 'niet alleen zelf willen doen, maar ook kijken wat anderen componeren', iets wat Serge Yushkevitch in zijn Hoe-bijdrage in *De Problemist* augustus 2016 'Variation' noemde, ondersteun ik van harte. Zowel in de kunsten als in de wetenschappen worden vaak nieuwe zaken ontdekt dankzij het eerdere werk en resultaat van anderen.

Ten slotte: meer over Ben Springer is te lezen in de 7^e aflevering 'Frits Trusveld' van Arne van Mourik elders in deze aflevering van *De Problemist*.